

Reactie Internetconsultatie Archiefregeling 20XX

RHC Groninger Archieven (opgesteld door K. Renders), 8 februari 2024

Algemene opmerkingen (ook van toepassing op het Archiefbesluit en aldaar geplaatst):

Anders dan in de huidige Archiefwet is de aanwijzing van een archivaris in de nieuwe Archiefwet verplicht. In de regelgeving wordt terecht geconstateerd dat bijvoorbeeld een migratie een "ingrijpende operatie" is met risico's op "onherstelbaar informatieverlies". Maar behalve migraties zijn er meerdere "operaties" waar een dergelijk informatieverlies op kan treden. Opvallend is dat de risico's op informatieverlies worden onderkend, en dat de aanwijzing van een archivaris door ieder overheidsorgaan verplicht wordt, maar dat diezelfde archivaris in de nieuwe regelgeving maar mager wordt ingezet. Invulling van de archivarisrol moet weer geschieden via de lokale Verordeningen en Besluiten Informatiebeheer. Waarom niet een sterkere centrale invulling van de (advies)rol van de verplicht aan te wijzen archivaris in plaats van deze afhankelijk te maken van lokale invullingen en grillen?

Iets vergelijkbaars doet zich voor bij de vastlegging van eisen, normen en (meldingen op) verklaringen. Wat wordt centraal, dwingend voorgeschreven, en wat wordt overgelaten aan lokale invullingen en/of via koepels op te stellen modellen? Voorschriften of normen zijn nogal eens generiek gesteld of ontbreken zelfs geheel. Indien een lokaal overheidsorgaan de verantwoordelijkheid voor een eigen invulling hiervoor kán en wil nemen, dan hoeft dat niet tot problemen te leiden. Maar als het orgaan níet over kennis, kunde of mogelijkheden kan of wil beschikken dan is er een groot risico op "onherstelbaar informatieverlies". Beter centraal meer voorschrijven als er een reëel risico is dat er onherstelbaar informatieverlies op kan treden.

Een situatie waar de rol van de archivaris (zónder opleidingseis), generieke voorschriften en ontbrekende normenkaders of kwaliteitseisen samenkomen is de toestemming die de archivaris moet geven bij Overbrengen zonder verplaatsen (Artikel 5.3. Archiefbesluit). De verplicht aan te wijzen archivaris wordt hier wel sterk ingezet. Maar het kader van normen en eisen waarop de instemming gebaseerd zou moeten zijn wordt niet uitgewerkt in het Archiefbesluit; ook in de nieuwe Archiefregeling zijn geen normen en eisen geformuleerd waar de omgeving/applicaties van overgebrachte digitale documenten aan zou moeten voldoen en verdwijnt het kwaliteitssysteem met toetsbare eisen. De onwenselijke situatie kan ontstaan dat er dan een archivaris is, mogelijk zónder diploma, die zoiets ingrijpends kan bepalen dat digitale documenten niet naar een archiefdienst hoeven te worden verplaatst en/maar die tegelijkertijd geen duidelijk normenkader heeft om te bepalen of het systeem van het overheidsorgaan voldoet aan de benodigde kwaliteitseisen. Het risico op onherstelbaar informatieverlies kan dan heel groot zijn.

[2] Modernisering en begrippen.

Artikel 1.1. Begripsbepalingen. Definitie Plusdepot aanpassen: niet alleen "die zijn overgebracht" maar ook die ingevolge Archiefwet, artikel 9.4 in blijvende bewaring zijn opgenomen door een archiefdienst.

Definitie Plusdepot spreekt evenals Depot over fysiek depot; betekent dit dat een e-depot hier níet onder valt? Dit is verwarrend omdat de Toelichting bij Artikel 2.3. op p. 49 een onderscheid maakt tussen een "logische" en "fysieke" vindplaats; digitale documenten hebben een logische maar ook een fysieke vindplaats (opslaglocatie) – maar dit is kennelijk niet hetzelfde als een fysiek depot?

In gemeenteland worden voor digitale documenten vaak de termen pré-depot en e-depot gebruikt, wat vertaald naar de definities in Artikel 1.1. dan eigenlijk depot en plusdepot zou moeten zijn, ware het niet dat de definities in Artikel 1.1. expliciet spreken over fysieke depots – terwijl op p.49 dan weer wordt gesteld dat ook digitale documenten een fysieke vindplaats of opslaglocatie hebben. De definities creëren eerder verwarring dan duidelijkheid.

[3] Normen en standaarden

Redactionele aanpassing: Toelichting, p.34: "In de BIO zijn de ISO-27001 en 27002 uitgewerkt, die gericht zijn op overheden" vervangen door "In de BIO zijn ISO-27001 en 27002 nader uitgewerkt voor overheden"

[4] Duurzame toegankelijkheid algemeen

Artikel 2.5. Vinden, weergeven, exporteren en raadplegen

Lid 2: "...een weergave of export..." Het woordje OF impliceert dat een export ook mag in plaats van een weergave via een viewer. Maar de Toelichting op p. 49 lijkt dan weer te impliceren dat álle documenten weergegeven moeten kunnen worden middels een viewer of middels een representatie die wel een viewer heeft. Betekent Art. 2.5. lid 2 vanwege de "of" dat men bij het ontbreken van een viewer gewoon het bronbestand mag aanleveren als "export"?

Artikel 2.6 Metadata algemeen,

lid 2, onder e: Mogen deze metadata ook embedded (wegens mogelijk informatieverlies bij conversie)?

Lid 2: "de voor de validatie verantwoordelijke ambtenaar" is geschrapt, omdat de validatie inmiddels in belangrijke mate is geautomatiseerd (zie p.37, 51). Maar "of degene op dat moment gerechtigd was te ondertekenen" is onder meer afhankelijk van mandatering; in hoeverre is de controle hiervan geautomatiseerd? In het verlengde hiervan: Mag de Toelichting op p.50-51 inderdaad zo geïnterpreteerd worden dat validatie van een elektronische handtekening voor de archiefwet zowel gaat over het valideren van de geldigheid van de handtekening als over het valideren van de rechtmatigheid van de persoon die ondertekend heeft (mandaat)? En dat voor beide vormen van validatie dus metadata moeten worden vastgelegd en dat men zich niet mag beperken tot metadata over alleen de geldigheid en het elders bewaren van het mandaatregister?

p.51: Artikel 2.6. Metadata algemeen. Onderdeel j benoemt heel expliciet migratie, vervanging, vervreemding, vernietiging en overbrenging als de beheeractiviteiten. Is dit lijstje limitatief?

Artikel 2.12 Metadata over te brengen documenten; lid c:

Verplicht dit artikellid tot het vastleggen van een datum in een metadataveld of mag ook volstaan worden met een berekening (eindelooptijd+openbaarheidstermijn)?

[6] Vervanging & migratie

Artikel 3.3. Eisen migratieverklaring

Gezien migratie een "ingrijpende operatie" is met risico's op "onherstelbaar informatieverlies" zien we in de Archiefregeling graag gehandhaafd dat in de Verklaring van Migratie tevens is aangegeven op welke wijze en met welk resultaat getoetst is of na migratie aan de gestelde eisen van duurzame toegankelijkheid is of kan worden voldaan. Voor wat betreft de verantwoording van de vernietiging van in het bronsysteem achtergebleven bestanden na functionele migratie, zie hieronder de opmerkingen bij de vraag over vernietiging.

[7] Vernietiging

De Toelichting stelt op p.54: "De digitale documenten hebben na vervanging de status van origineel". Maar wanneer vindt dit moment van vervanging dan precies plaats en hoe/waaruit blijkt dat dan? De Verklaring van Vervanging wordt immers geschrappt, waarin deze indeplaatsstelling (vernietiging papieren origineel en daarmee statuswijziging scan in originele archiefdocument) was vastgelegd.

Op p.54 stelt de Toelichting vervolgens: "Na vervanging worden de originele documenten in beginsel vernietigd". De wijze van vernietiging wordt beschreven in onderdeel i. De wijze van vernietiging dient te voldoen aan de eisen uit artikel 5.3. van de wet, artikel 4.3. (moet zijn 4.1.?) van het besluit en artikelen 5.1 en 5.2 (moet zijn 4.1. en 4.2.?) van deze regeling.

Vernietiging in het kader van vervanging is echter niet vernietiging zoals beoogd in Artikel 5.3. van de wet. Er is immers geen sprake van dat de bewaartermijn zou zijn verstreken. Ook moet vernietiging bij vervanging níet plaatsvinden zodanig dat de informatie blijvend ontoegankelijk is; sterker nog, van de vervangingsscan wordt juist geëist dat het een juiste en volledige weergave van het papieren origineel is. Een Verklaring van Vernietiging moet volgens Artikel 4.2., lid d van het Archiefbesluit in ieder geval een vermelding van de artikelen van het selectiebesluit bevatten; ook dit is niet van toepassing op vernietiging bij vervanging, omdat het geen vernietiging is op basis van een selectiebesluit.

Deze zelfde overwegingen en argumentatie gelden overigens ook bij de verantwoording van de vernietiging van in het bronsysteem achtergebleven bestanden na functionele migratie en de minimale vermeldingen die op een Verklaring van Migratie opgenomen zouden moeten worden.

Het zou verhelderd moeten worden wat onder "vernietiging" wordt verstaan en onder welke omstandigheden welke verantwoording of Verklaring opgesteld moet worden. Vernietigen zoals beoogd in Artikel 5.3. van de wet (gerelateerd aan bewaartermijn) is iets anders dan vernietigen na Vervangen (de papieren originelen) of na Migratie (de "verwijdering" van achtergebleven bestanden in het bronsysteem). Als in de laatste gevallen voldaan moet worden aan Artikel 5.3. van de wet dan wordt er dus twee keer iets vernietigd wat na vernietiging blijvend ontoegankelijk zou moeten zijn en dat is een tegenspraak in zichzelf. En het "opschonen" van (zaak)dossiers is dat vernietigen volgens de wet, waar bijgevolg ook een Verklaring van Vernietiging moet worden opgesteld?

[8] Bewaaromstandigheden en gebouwen

Voor de bewaaromstandigheden (depots) van papieren documenten is uitvoerige aandacht, maar wat mist zijn eisen voor de bewaaromstandigheden voor blijvend of langdurig te bewaren digitale documenten. Dit geldt zowel voor wat we gemakshalve het e-depot noemen, maar ook voor de digitale beheeromgeving en applicaties waarin nog niet overgebrachte digitale documenten worden bewaard. Toetsbare normen hiervoor worden niet gegeven. In de huidige Archiefregeling is er nog sprake van een kwaliteitssysteem met toetsbare eisen, maar die is uit de nieuwe Archiefregeling verdwenen. Weliswaar is in de nieuwe Archiefwet in Artikel 4.2. de verplichting tot het opstellen van beheersregels opgenomen, maar dit omvat niet alles wat een kwaliteitssysteem met toetsbare eisen omvat; bovendien is de strekking van het artikel beperkt tot niet-overgebracht archief. De Archiefwet en Archiefregeling verplichten overheidsorganen documenten duurzaam toegankelijk te bewaren zolang als dat nodig is, maar door het schrappen van een kwaliteitssysteem met toetsbare eisen en het ontbreken van eisen, normen of voorschriften voor de bewaaromgeving/-applicaties voor digitale documenten wordt de borging van de duurzame toegankelijkheid wel erg veel overgelaten aan de (nogal eens voor discussie vatbare) passendheid van maatregelen.